

Nuorten hyvinvointi vaatii hallitukselta kiireisiä toimenpiteitä

Nuoret ovat joutuneet koronakriisin maksajiksi. Merkkejä nuorten kasvavasta häädystä on nähty jo viime keväästä lähtien ja ne ovat käyneet yhä ilmeisemmiksi. Tahdomme kiinnittää hallituksen huomion erityisesti nuorten hyvinvointiin ja odotamme hallitukselta toimenpiteitä, joilla kriisin nuorille aiheuttamia vahinkoja korjataan.

Huoli nuorten hyvinvoinnin vaarantumisesta koronakriisissä ei valitettavasti ole ollut turha. Useat merkit näyttävät, että huoleen on aihetta. Vetoamme hallituksen kehys- ja puoliväliriiheen, että se kiinnittäisi erityistä huomiota kriisin jälkihoitoon nuorten kohdalla. Kriisi on ulottanut vaikutuksensa nuoriin niin perheisiin kohdistuneiden taloudellisten ja psyykkisten paineiden kuin etäopetusjaksojen ja tarjotun tuen puutteiden kautta. Myös yleinen näköalattomuus ja epävarmuus tulevaisuudesta kuormittavat nuoria psyykkisesti.

Oppilas- ja opiskelijahuolto olisi luonteva tapa tarjota nuorille nopeaa matalan kynnyksen apua nuorten omassa arjen ympäristössä. Se olisi ollut tehokas ja tarpeellinen palvelu koko koronakriisin ajan, mutta se ei ole pystynyt vastaamaan nuorten palvelutarpeeseen.

Lastensuojelun Keskusliiton ja THL:n piakkoin julkaistavan kyselyn tuloksista käy ilmi, että kuntien arvion mukaan lastensuojelun asiakkaiden on ollut vaikea saada koulutoimen tai oppilashuollon palveluita jopa 56 % kunnissa. Vaikeuksia saada lasten- ja nuorisopsykiatrian palveluita oli tätäkin suuremmalla kuntajoukolla, eli 62 % kunnista. Lähes kaikki kunnat arvioivat koronaepidemian vaikutusten heijastuvan vähintään jossain määrin lasten ja perheiden hyvinvointiin vielä joidenkin vuosien kuluttua (72 % vastasi ”kyllä”, 26 % vastasi ”jossain määrin”). Lastensuojelun palvelutarve on kyselyn perusteella selvästi kasvanut ja palvelutarpeen kasvun arvioidaan jatkuvan pitkään ja voimakkaasti. Asiakkaiden tilanteet ovat myös aiempaa haastavampia.

Siksi kannustamme hallitusta pitämään kiinni tavoitteestaan, että lastensuojelun sosiaalityön asiakasmitoituksen maksimimäärä lasketaan 30:een vuoteen 2024 mennessä. Lausuntokierroksella olleessa vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksessa puhuttiin vain 35 asiakkaan mitoituksesta, jonka piti olla välitavoite. Tavoittelemme edelleen mitoituksen laskemista 25:een.

Kouluissa on korjattava eristäytymisen seurauksia ja oppimisvajetta

Tahdomme kiinnittää hallituksen huomion kriisin jälkihoidon tarpeiden moniulotteisuuteen. Kriisin jälkihoidon tarvitetaan moniammatillista yhteistyötä sekä yhteistyötä järjestöjen kanssa. Siinä tarvitetaan sekä kohdennettua tukea että universaaleja, koko yhteisön toipumista tukevia toimia.

Kriisin jälkihoidossa on otettava huomioon nuorten psyykkinen kuormitus, sosiaalisen eristäytymisen seuraukset sekä etäopetusjaksoista syntynyt oppimisvaje. Koulujen ratkaisuihin on luotava joustavia, lapsilähtöisiä keinoja kuroa oppimisvajetta kiinni. Kunkin oppilaan tilanteen yksilöllinen tarkastelu olisi tarpeen vähintään yläluokilla. Tulisi luoda esimerkiksi mahdollisuuksia uusien kursseja tai korottaa numeroita, jotta hakeutuminen toisen asteen opintoihin ei vaikeudu heillä, joita kriisi on kohdellut muita rajummin.

Paluu normaaliin kouluarkeen vaatii myös yhteisöllistä toipumista. Tarvitetaan erityisiä toimenpiteitä, joilla turvataan hyvä vuorovaikutus oppilaiden kesken, kun kriisin aikana rakennetut koronakuplat puretaan. Osalla oppilaista sosiaalinen eristäytyminen on voinut edetä pitkälle ja paluu normaaliin kouluarkeen voi olla hyvin vaikea. Oppilasryhmien välistä vuorovaikutusta ja koko koulu yhteisön yhteishenkeä on vahvistettava. Vertaissuhteiden ohentuminen voi vaikuttaa vielä pitkään koulujen ja oppilaitosten ilmapiiriin, ellei asiaan kiinnitetä huomiota. Yhteisölliseen työhön on otettava mukaan myös lasten ja nuorten vanhemmat.

Toisen asteen oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksia lapsiin ja nuoriin on seurattava ja arvioitava jo varhaisessa vaiheessa, jotta uudistus etenee suotuisasti myös haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten osalta, ja jotta toimenpiteitä voidaan tarvittaessa ajoissa korjata. Oppilaan tarvitsema tuki on turvattava, erityisesti siirtymävaiheessa. Tässäkin katse on syytä kiinnittää opiskelijahuollon resursseihin.

Vauvaperheiden ahdinko jää yhä piiloon

Toivomme hallituksen kehys- ja puoliväliriihen kiinnittävän erityistä huomiota myös vauvaperheiden peruspalveluihin sekä toimeentuloon. Neuvolatyöstä on karsittu resursseja koronakriisin aikana, eikä syntynyttä palveluvajetta ole kurottu vielä umpeen. Tällä hetkellä vauvaperheiden ahdinko on edelleen piilossa. On vahvoja viitteitä siitä, että vakavissakaan avun tarpeissa riskissä olevat vauvaperheet eivät ohjaudu tarvitsemaansa palveluun esimerkiksi

ensikotiin. Neuvolatoiminnan vahvistaminen kehysriihessä on tärkeää yhteiskuntamme heikoimmassa asemassa olevien ihmisten, eli vauvojen oikeuksien turvaamiseksi.

Toivomme hallitukselta selkeää linjausta perhekeskustoiminnan edistämisen puolesta valmistelussa olevan sote-uudistuksen yhteydessä. Valitettavasti tämä linjaus edelleen puuttuu. Järjestöjen monipuolinen osaaminen on välttämätöntä nivoa monipuolisesti kehitettäviin sote-keskuksiin kaikkien olemassa olevien resurssien hyödyntämiseksi ihmisten hyvinvoinnin tueksi.

Odotamme hallitukselta myös selkeää panostusta pikkulapsiperheiden toimeentulon parantamiseksi, sillä lapsiperheköyhyys painottuu selkeimmin pikkulapsivaiheeseen. Lapsiperheiden etuuksien näkökulmasta tilanne valitettavasti junnaa paikallaan eikä esimerkiksi luonnos perhevapaauudistuksesta tuo selkeää parannusta vauvaperheiden toimeentuloon.

Lapsiperheköyhyyden torjumiseen esitämme useita näkökulmia ja keinoja pian julkaistavassa Lapsiperheet ja sosiaaliturva -politiikkasuositukssamme.

Järjestöjen toimintaedellytykset on turvattava myös jatkossa

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen rahoitus ja koko valtion avustusjärjestelmä on pohdinnan alaisena. Järjestöt ovat Suomessa keskeinen osa hyvinvoinnin turvaamisen rakennetta. Ne tarjoavat ihmisille apua erilaisissa elämäntilanteissa vapaaehtoistoiminnan, vertaistuen, matalan kynnyksen auttamistyön ja palvelujen – myös erittäin vaativien ja harvinaisten palvelujen – avulla. Järjestöjen toiminta ei ole korvattavissa julkisilla palveluilla eikä yritysten toiminnalla.

Helmikuussa julkaistu niin sanottu Liikasen raportti (VNK 2021:12)

esittää neljä vaihtoehtoista mallia järjestöjen rahoitukselle tulevaisuudessa:

1. Nykyinen, mutta kapeneva veikkausvoittovaroihin perustuva rahoituspohja.
1. Välitön siirtyminen budjettirahoitukseen sisältäen noin 33 % leikkauksen.
1. Kokonaisuudistus, jossa siirrytään budjettirahoitukseen siirtymäajan puitteissa.
1. Osittainen uudistus, jossa rahoitus tulisi osittain budjetista ja osittain veikkausvoittovaroista.

Korostamme, että järjestöjen toimintaedellytykset on turvattava myös tulevaisuudessa. Äkilliset muutokset rahoituksen tasossa voisivat olla kansalaisyhteiskunnan ja hyvinvoinnin edistämisen

näkökulmasta vaikutuksiltaan erittäin kielteisiä. Näin ollen esitetyistä vaihtoehdoista vain kaksi viimeistä ansaitsee tulla tarkemmin tutkituiksi ja niiden vaikutukset arvioitavaksi. Arviomme mukaan vaihtoehto neljä turvaisi parhaiten järjestöjen toimintaedellytyksiä.

Vaihtoehtojen valmistelun tulee tapahtua tiiviissä yhteistyössä järjestöjen kanssa. Korostamme, että kansalaisyhteiskunnalla järjestöjen autonomia on keskeinen asia demokraattisessa yhteiskunnassa, eikä järjestöjen toiminta voi olla riippuvaista poliittisista suhdanteista rahoitusratkaisujen kautta. Rahoitusta uudistettaessa on pidettävä huoli siitä, että uudistuksella tuetaan – ei vaaranneta – järjestöjen yhteiskunnallista tehtävää.

Lapsi- ja perhejärjestöjen verkostoon kuuluvat Ensi- ja turvakotien liitto, Suomen Vanhempainliitto, Väestöliitto, Pelastakaa Lapset, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Lastensuojelun Keskusliitto.

Lisätietoja:

Toiminnanjohtaja Hanna Heinonen

Lastensuojelun Keskusliitto

hanna.heinonen@lskl.fi

P. 040 838 4027